

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně: **D. T. B. L.,** zast. JUDr. Petrem Práglem, advokátem, se sídlem v Ústí nad Labem, Dlouhá 5, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 4. 2004, č. j. 15 Az 538/2003 - 33,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 15 Az 538/2003 - 33 ze dne 22. 4. 2004 **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) včas podanou kasační stížností napadá shora označený rozsudek krajského soudu, kterým byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 26. 9. 2002, č. j. OAM-4441/CU-02-VL06-2002. Tímto rozhodnutím nebyl stěžovatelce udělen azyl podle § 12, § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu). Současně bylo vysloveno, že se na cizince nevztahuje překážka vycestování ve smyslu § 91 zákona o azylu.

V kasační stížnosti stěžovatelka rovněž požádala o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

V žalobě, která směřovala proti uvedenému rozhodnutí žalovaného, stěžovatelka zejména uvedla, že nerozumí českému jazyku, měla problémy s hledáním tlumočníka

pro přeložení rozhodnutí žalovaného správního orgánu z českého jazyka do jazyka vietnamského, a stejně tak i na přeložení výzvy krajského soudu k doplnění žaloby. Dále uvedla, že v jejím případě jsou dány politické a humanitární důvody, pro které jí měl být udělen azyl. Doplnila, že domovskou zemi opustila z důvodu porušování lidských práv; byla týrána a ponižována, přičemž státní orgány jí neposkytly účinnou pomoc. Uvedla, že se obává o svůj život a namítala neaktuálnost a nepravdivost informací o domovské zemi. Požadovala, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc byla vrácena k dalšímu řízení.

V následném rozsudku Krajský soud v Ústí nad Labem dospěl obdobně jako správní orgán k závěru, že stěžovatelka domovskou zemi neopustila z důvodů upravených zákonem o azylu, t. j. v důsledku pronásledování za uplatňování politických práv a svobod, nebo pro odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů (§ 12 zákona o azylu). Tyto důvody ostatně ani stěžovatelka podle krajského soudu netvrdila; uváděla toliko špatnou ekonomickou situaci. Krajský soud, stejně jako žalovaný správní orgán, neshledal ani naplnění § 13 a 14 zákona o azylu. Stejně tak krajský soud neshledal naplnění důvodů vymezených v ustanovení § 91 zákona o azylu, pro které by bylo třeba vyslovit překážku vycestování. Krajský soud dospěl k závěru, že správní orgán rozhodl i na základě dostatečných informací o zemi původu, které jsou uvedeny v protokolu o pohovoru i v odůvodnění správního rozhodnutí, proti nimž žalobkyně nic nenamítala ani nenavrhovala jejich doplnění, a ze kterých nevyplývají žádné negativní skutečnosti, které by se žalobkyně týkaly. Z těchto důvodů dospěl soud k závěru, že žaloba není důvodná, a proto ji podle ustanovení § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) zamítl.

Proti tomuto rozsudku podala stěžovatelka v zákonem stanovené lhůtě kasační stížnost, a to z důvodů vymezených v § 103 odst. 1 pod písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Zejména uváděla, že napadené rozhodnutí je nesprávné, protože zjištěný skutkový stav byl nesprávně právně posouzen, a to již ve správním řízení. Dále namítá, že azylovému řízení řádně neporozuměla, a proto i její prvotní výpověď je postavena toliko na ekonomických důvodech, a další důvody, mající základ v obavě před pronásledováním, zmínila až později. Krajský soud ani správní orgán se nezabývaly jejími námitkami v celé šíři, a to bez ohledu na to, že stěžovatelka na tuto, byť subjektivní obavu, upozorňovala. Dále uvedla, že v zemi původu nejsou dodržována lidská práva, a protože nesouhlasí s tamním polickým systémem, je objektivně vystavena politickému tlaku ze strany tamních úřadů. Připomenula, že krajský soud rozhodl bez její účasti a nařízeného jednání, a to bez ohledu na to, že z celého správního řízení se podává, že stěžovatelka neovládá český jazyk, a bylo proto na místě, aby i krajský soud, stejně jako správní orgán, jednal se stěžovatelkou prostřednictvím tlumočníka. Proto je stěžovatelka přesvědčena, že tím, že jí nebyl v řízení před krajským soudem ustanoven tlumočník, byla zkrácena na svých základních právech vyplývajících z Ústavy a Listiny základních práv a svobod.

Na základě výše uvedených skutečností pak požadovala, aby byl kasační stížnosti přiznán odkladný účinek, napadené rozhodnutí krajského soudu bylo zrušeno, a stěžovatelce bylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení.

Žalovaný podal ke kasační stížnosti vyjádření, ve kterém uvedl, že jak rozhodnutí správního orgánu, tak i rozsudek soudu, byly vydány v souladu s právními předpisy; odkázal

na správní spis a zákonnou úpravu týkající se pronásledování. Stejně tak uvedl, že návrh na přiznání odkladného účinku nepodporuje. Navrhl zamítnutí kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila v kasační stížnosti.

Po přezkoumání kasační stížnosti Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Z předloženého správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatelka podala dne 18. 1. 2002 návrh na zahájení řízení o udělení azylu, ve kterém ve vztahu k souzené věci výslovně uvedla, že v domovské zemi měla těžký život, neměla práci. Do protokolu o pohovoru k žádosti o udělení azylu na území ČR ze dne 30. 5. 2002 pak uvedla, že domovskou zemi opustila z důvodu obtížné ekonomické situace; žila sama s dítětem, odjela hledat práci. Do protokolu dále uvedla, že jediným důvodem odjezdu z vlasti byly ekonomické problémy. Z protokolu dále vyplynulo, že v domovské zemi před odjezdem do České republiky jiné než uváděné problémy neměla. Stěžovatelce byla na závěr pohovoru (vedeného za přítomnosti tlumočníka) poskytnuta možnost, aby se s obsahem protokolu seznámila, vyjádřila se k němu, resp. navrhla jeho doplnění. Na to stěžovatelka reagovala dvouřádkovým rukou psaným textem v cizím (patrně vietnamském) jazyce a vlastnoručním podpisem. Stěžovatelka byla rovněž v průběhu pohovoru vyrozuměna o tom, jaké informace a doklady má správní orgán k dispozici při posuzování situace v domovské zemi stěžovatelky, seznámení s těmito informacemi a doklady odmítla a nenavrhla jejich doplnění.

Proti rozhodnutí žalovaného správního orgánu podala stěžovatelka stručně a jen obecně odůvodněný opravný prostředek (žalobu), a to jednak v cizím, a jednak v českém, jazyce. K výzvě krajského soudu, aby odstranila jmenovitě vymezené nedostatky žaloby, podala stěžovatelka doplnění žaloby v českém jazyce, v němž v prvé řadě namítala, že napadenému rozhodnutí žalovaného správního orgánu z důvodu neznalosti českého jazyka nerozuměla, proto nevěděla, co a jak napsat v žalobě. Stejně tak nerozuměla výzvě soudu k doplnění žaloby, a protože se jí hned nepodařilo sehnat tlumočníka, nemohla dodržet termín k doplnění žaloby. Poukázala na to, že v počátku řízení s ní bylo sepsáno prohlášení o jazyce, který bude používán v řízení, a to je vietnamský jazyk. Vyjádřila názor, že tento její nárok měl zachovat i krajský soud. Dále uvedla, že v pohovoru k žádosti o udělení azylu uvedla důvody, které nemohou být posuzovány jinak, než jako důvody politické a humanitární, a že má pro případ návratu do vlasti obavu z ohrožení života a o omezení osobní svobody.

Ze spisu dále vyplývá, že k výslovnému poučení a k výzvě krajského soudu k vyjádření se, zda stěžovatelka souhlasí s tím, aby soud v dané věci rozhodl bez jednání, stěžovatelka podala soudu dvoustránkové rukou psané vyjádření v cizím (zřejmě vietnamském) jazyce (podání ze dne 15. 9. 2003, doručené krajskému soudu 17. 9. 2003). Následně krajský soud zaslal stěžovatelce toto poučení opakovaně, a doplnil je o výzvu, aby přípis doručený soudu 17. 9. 2003, event. odpověď na výzvu, zaslala v českém jazyce. Na tuto výzvu stěžovatelka podle obsahu spisu již nereagovala a krajský soud následně ve věci rozhodl.

Otázkou, kterou je třeba posoudit, je tak podle názoru Nejvyššího správního soudu to, zda krajský soud nepochybil, když stěžovatelce neustanovil pro dané řízení tlumočníka.

Vzhledem k tomu, že s. ř. s. neobsahuje konkrétní ustanovení o právu jednat před soudem ve své mateřštině, je třeba za použití ustanovení § 64 s. ř. s. postupovat podle ustanovení § 18 o. s. ř. Podle ustanovení § 18 odst. 1 o. s. ř. mají účastníci v občanském soudním řízení rovné postavení a mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Podle odst. 2 citovaného ustanovení účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.

Z citovaného ustanovení vyplývá, že k tomu, aby soud ustanovil účastníkovi tlumočníka, nestačí pouze, že se jedná o účastníka, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, ale současně musí potřeba ustanovit tlumočníka vyjít v řízení najevo. Za situace, kdy krajský soud neznal obsah vyjádření stěžovatelky k otázce příp. rozhodování bez nařízení jednání, a kdy neznal patrně i související podrobnější argumentaci (vyjádření v cizím jazyce bylo napsáno na dvou stranách), nemohl nejen dovodit, že stěžovatelka s rozhodnutím ve věci bez nařízení jednání souhlasí, ale stejně tak nemohl posoudit a případně i zohlednit veškerá relevantní vyjádření stěžovatelky k předmětné věci, a tedy, co stěžovatelka namítá a zabývat se jejími námitkami v celé šíři.

V dané věci podle názoru Nejvyššího správního soudu potřeba ustanovit stěžovatelce tlumočníka v řízení před krajským soudem zřetelně vyšla najevo již z doplnění její žaloby, kde stěžovatelka připomínala neznalost českého jazyka, argumentovala potížemi při obstarávání hledání tlumočníka a vyjádřila přesvědčení, že používání vietnamského jazyka v řízení s ní, jak tomu bylo před správním orgánem, měl zachovat i krajský soud. Tato potřeba se dále potvrdila poté, co stěžovatelka zaslala k výslovné výzvě soudu své dvoustránkové vyjádření ze dne 15. 9. 2003 v cizím jazyce. Bez jeho přeložení nebylo možno posoudit, zda stěžovatelka nepožaduje účast na jednání před krajským soudem, a stejně tak, zda toto vyjádření neobsahuje případné další relevantní informace k věci.

Zásada rovnosti účastníků řízení formulovaná v ustanovení § 18 o. s. ř. je projevem ústavního principu rovnosti účastníků vyjádřeného v čl. 96 odst. 1 Ústavy a v čl. 37 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod. Při posuzování postupu krajského soudu při realizaci tohoto práva uvedeného v ustanovení § 18 o. s. ř., dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že tento pochybil, pokud neustanovil stěžovatelce tlumočníka. Na uvedených závěrech nemůže nic změnit ani to, že doplnění žaloby bylo sepsáno v českém jazyce, neboť tato skutečnost sama o sobě nemůže ovlivnit závěr o splnění podmínek uvedených v § 18 odst. 2 o. s. ř. Nutno zdůraznit, že právě z tohoto doplnění žaloby vyplývá, že se stěžovatelka dovolává toho, aby jí v řízení před soudem byl tlumočník ustanoven. Krajský soud tím, že stěžovatelce neustanovil tlumočníka, ačkoliv tato potřeba vyšla v řízení najevo, nepostupoval v souladu s ustanovením § 18 o. s. ř., což ve svých důsledcích znamená, že nerespektoval zásadu rovnosti účastníků řízení v tomto ustanovení zakotvenou.

To, zda potřeba ustanovit tlumočníka v řízení vyšla najevo, je nutno zkoumat vždy případ od případu, a i skutečnost, že soud nenařídí jednání ve věci, automaticky neznamená, že nejsou splněny podmínky pro ustanovení tlumočníka účastníkovi řízení.

Z výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.), v němž je krajský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

Pokud jde o návrh na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, vycházel Nejvyšší správní soud z toho, že rozhodl o kasační stížnosti neprodleně po jejím obdržení a po nezbytném poučení účastníků řízení o složení senátu, takže z důvodu nadbytečnosti se již samostatně tímto návrhem na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti nezabýval.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** přípustné opravné prostředky.

V Brně dne 29. srpna 2005

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu